

# Kartläggning av finansieringsmöjligheter för internationell mobilitet

Februari 2024



# Innehållsförteckning

<b>1.</b>	<b>Inledning</b>	<b>2</b>
1.1	Rambolls uppdrag	2
1.2	Kartläggningens avgränsning	3
1.3	Metod och datainsamling	4
<b>2.</b>	<b>Finansieringsmöjligheter</b>	<b>5</b>
2.1	Tolv myndigheter och stiftelser finansierar mobilitet	5
2.2	De flesta program är öppna för sökande inom flera ämnesområden	6
2.3	Disputerade forskare och mastersstudenter är de vanligaste målgrupperna	6
2.4	Programmen finansierar resor till stora delar av världen	6
2.5	Programmen finansierar olika typer av kostnader förknippade med utlandsvistelsen	7
2.6	Programmen har satt ett tak för hur mycket medel som går att söka per projekt	7
2.7	Programmets budget varierar över tid	7
2.8	Beviljandegraden varierar mellan programmen och över tid	8
2.9	Programmets projekt- och mobilitetslängd skiljer sig åt	8
2.10	Programmen ställer olika krav på fysisk, virtuell och blandad mobilitet	8
2.11	Andra insatser fokuserar inte huvudsakligen på mobilitet	9
2.12	Fler män än kvinnor har sökt medel för internationell mobilitet hos finansörerna under perioden	9
<b>3.</b>	<b>Trender och utveckling</b>	<b>10</b>
3.1	Flera trender inom finansieringsmöjligheter för mobilitet	10
3.2	Finansörerna anpassar sig till trenderna genom att öka flexibiliteten i sina program	11
3.3	Drivkrafter till mobilitet finns på flera nivåer - individen, lärosätena och Sverige som land	12
3.4	Utmaningar och hinder påverkar incitamenten för att vilja resa utomlands	14
3.5	Finansörerna vidtar åtgärder för att möta drivkrafter och utmaningar inom mobilitet	15
3.6	Mobilitet kommer fortsatt vara viktigt framöver	16
3.7	Behövs förändrade program och arbetssätt för att möta framtidens behov inom mobilitet	16
<b>4.</b>	<b>Slutsatser</b>	<b>18</b>
<b>Bilaga 1</b>	<b>20</b>	

# 1. Inledning

På uppdrag av regeringen har Svenska Institutet (SI), Universitetskanslersämbetet (UKÄ), Universitets- och högskolerådet (UHR), Vetenskapsrådet och Vinnova inrättat en plattform för internationalisering, Plint, med syfte att samordna insatser för internationalisering. Utöver nämnda myndigheter deltar flera andra aktörer i samarbetet. Syftet med Plint är att genom samverkan skapa bättre förutsättningar för universitet och högskolor att bedriva internationalisering inom högre utbildning, forskning och innovation. Mobilitet inom forskning och högre utbildning är ett av fyra arbetsområden inom Plint. Arbetsområdet verkar för att undanröja hinder för in- och utresande mobilitet och för att främja mobilitet. Finansiering är en viktig del för att kunna främja mobilitet.

I dag finns många olika finansieringsmöjligheter för studenter, lärare, forskare eller annan personal vid svenska universitet och högskolor som under en begränsad period vill bedriva studier, undervisning, forskning eller kompetensutveckling i ett annat land. För att Sverige ska kunna arbeta strategiskt med internationalisering behövs en god överblick över vilka sådana möjligheter som finns och vilka villkor som gäller till exempel avseende målgrupper, geografiska områden, ämnesområden och storleken på stödet. Denna rapport sammanfattar en kartläggning av finansieringsmöjligheter, bland annat i syfte att möjliggöra för myndigheter, forskningsråd och andra finansiärer att identifiera eventuella överlappningar och luckor i utbudet. I en bilaga till denna rapport (en Excel-fil) finns den data som sammanfattningen bygger på.

## 1.1 Rambolls uppdrag

UHR har gett Ramboll Management Consulting (fortsättningsvis Ramboll) i uppdrag att kartlägga vilka finansieringsmöjligheter som finns tillgängliga för studenter, doktorander, lärare, forskare eller annan personal vid svenska universitet och högskolor som under en begränsad period vill bedriva studier, undervisning, forskning eller kompetensutveckling i ett annat land. I uppdraget ingår också att synliggöra trender, drivkrafter och utmaningar som påverkar utbudet av finansieringsmöjligheter. I Tabell 1 presenteras de analysfrågor som besvaras i kartläggningen.

Kartläggningen ska fungera som underlag för en fördjupad diskussion inom och mellan myndigheter och organisationer som finansierar mobilitet inom forskning och högre utbildning. Resultaten från kartläggningen planeras även spridas och vara ett stöd i lärosätenas eget arbete med att informera och initiera studenter, forskare och lärare att söka stöd för att under en begränsad period bedriva studier, forskning, undervisning eller kompetensutveckling i ett annat land.

Tabell 1. Analysfrågor för kartläggning av finansieringsmöjligheter för internationell mobilitet

Tema	Analysfråga
Finansierings- möjligheter	Vilka specifika finansieringsmöjligheter erbjuder finansiärerna för studenter, doktorander, lärare, forskare eller annan personal vid svenska universitet och högskolor som vill bedriva studier, undervisning, forskning eller kompetensutveckling i ett annat land?
	Vilka är de specifika villkoren för dessa möjligheter (till exempel målgrupper, geografiska områden, ämnesområden, storlek på stödet)?
	Finns det finansieringsmöjligheter som är särskilt unika för enskilda finansiärer/typ av finansiär?
Trender och utveckling	Vilka trender har finansiärerna observerat i finansieringsmöjligheter för internationell mobilitet?
	Hur har finansiärerna anpassat sig till dessa trender? Ex: nya former av mobilitet (t.ex. virtuell mobilitet/blandad mobilitet), nya finansieringsmöjligheter eller program.
	Vilka är de huvudsakliga drivkrafterna för internationell mobilitet enligt finansiärerna?
	Hur tar finansiärerna vara på dessa drivkrafter i sin verksamhet?
	Vilka är de huvudsakliga hindren för internationell mobilitet enligt finansiärerna?
	Hur hanterar finansiärerna dessa hinder i sin verksamhet?
	Hur ser finansiärerna på utvecklingen de kommande 5-10 åren inom mobilitet?

## 1.2 Kartläggningens avgränsning

Kartläggningen omfattar finansieringsmöjligheter, som till exempel stipendier eller bidrag

- för i huvudsak fysisk utlandsmobilitet som omfattar studier, undervisning, forskning eller kompetensutveckling som kan sökas av studenter, lärare, forskare och annan personal vid svenska universitet och högskolor.
- som kan sökas från hela landet. Lokala möjligheter, till exempel stipendier vid specifika lärosäten eller för boende/upp vuxna i viss kommun etc., omfattas inte.
- som finansieras av svenska finansiärer eller där Sverige är medfinansiär (till exempel Erasmus+, Nordplus, Horisont Europa).
- som finansieras av offentliga eller privata finansiärer.
- som kan sökas antingen av individer eller institutioner.
- som kan sökas för alla destinationer utanför Sverige. Stipendiet/bidraget kan vara begränsat till något specifikt geografiskt område.
- som kan sökas för alla ämnes- och kompetensområden. Stipendiet/bidraget kan vara begränsat till något specifikt ämnes- eller kompetensområde.
- som erbjuds av finansiärer som ger bidrag om totalt minst 500 000 kronor per år.

- som har viss kontinuitet eller förväntas ha viss kontinuitet, även om innehåll eller inriktning kan justeras.

I förekommande fall inkluderas även bidrag och stipendier som erbjuds för inresande av svenska finansiärer av mobilitet och andra myndigheter som finansierar internationell samverkan inom forskning och högre utbildning.

## 1.3 Metod och datainsamling

Ramboll har genomfört uppdraget i nära samarbete med den arbetsgrupp inom Plint som arbetar med internationell mobilitet. I arbetsgruppen ingår representanter för UHR, Formas, Vetenskapsrådet, Vinnova, och Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT). Uppdraget har genomförts i två steg enligt nedan.

### **INSAMLING AV DATA OM FINANSIERINGSMÖJLIGHETER**

Kartläggningen inleddes med att Ramboll genomförde ett strukturerat e-postutskick till myndigheter, stiftelser och andra typer av finansiärer som potentiellt erbjuder finansieringsmöjligheter för internationell mobilitet. I urvalet ingick både offentliga och privata aktörer. Urvalet av aktörer gjordes av Plints arbetsgrupp för mobilitet i samråd med Ramboll. Aktörerna ombads svara på huruvida de erbjuder finansiering för internationell mobilitet och om så är fallet fylla i information om sitt/sina program i en Excel-fil<sup>1</sup>.

Genom Excel-filen samlade Ramboll in strukturerad information om programmens krav och fokus, som exempelvis geografiskt fokus, typ av mobilitet, projektlängd, kostnader och typ av sökande. Filen användes också för att samla in statistik om programmens utlysningensbudget, beviljandegrad och könsfördelning för åren 2016, 2019 och 2022.

### **INTERVJUER MED ETT URVAL AV FINANSIÄRER**

I kartläggningens nästa steg genomförde Ramboll kvalitativa intervjuer med tolv finansiärer av mobilitet som idag erbjuder finansieringsmöjligheter för internationell mobilitet. Syftet med intervjuerna var att få en förståelse för vilka trender, drivkrafter och utmaningar som påverkar finansieringen av mobilitet. Urvalet av finansiärer som intervjuades genomfördes i dialog med Plints arbetsgrupp för mobilitet. I urvalet ingår både myndigheter och stiftelser, samt finansiärer inom olika ämnesområden och olika typer av finansieringsformer. Följande finansiärer intervjuades av Ramboll:

- Formas
- Forte
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
- Riksbankens jubileumsfond
- Rymdstyrelsen
- Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT)
- Stiftelsen för strategisk forskning (SSF)
- Svenska institutet
- Universitets- och högskolerådet (UHR)
- Vetenskapsrådet
- Wenner-Gren Stiftelserna
- Vinnova

---

<sup>1</sup> I Bilaga 1 återfinns en sammanställning av samtliga finansiärer och deras program för internationell mobilitet.

## 2. Finansieringsmöjligheter

I det här kapitlet redovisar vi vilka aktörer som erbjuder finansieringsmöjligheter för mobilitet och hur dessa finansieringsmöjligheter (här benämnda program) ser ut.

### 2.1 Tolv myndigheter och stiftelser finansierar mobilitet

Rambolls kartläggning visar att det finns åtminstone tolv aktörer i Sverige som erbjuder särskilda finansieringsmöjligheter för studenter, doktorander, lärare, forskare eller annan personal vid svenska universitet och högskolor som under en begränsad period vill bedriva studier, undervisning, forskning eller kompetensutveckling i ett annat land, se Tabell 2. Denna grupp av finansiärer består av sju myndigheter och fem stiftelser. Stiftelserna är både offentligfinansierade (STINT och SSF) samt privatfinansierade (Handelsbankens forskningsstiftelser, Sverige-Amerikastiftelsen och Wenner-Gren stiftelserna). Det finns även andra erbjudanden av bidrag med fokus på internationellt samarbete utan uttalade krav på mobilitet, men där mobilitet kan ingå. Dessa program inkluderas inte i denna kartläggning.

Finansiärerna erbjuder finansieringsmöjligheter för mobilitet inom både forskning och högre utbildning, se Tabell 2. Det är just mobilitet som står i fokus för finansieringen, snarare än inriktning eller ämnesområde. I gruppen av finansiärer som ingår i denna kartläggning finns det dock en viss övervikt mot forskning. Nästintill alla kartlagda finansiärer erbjuder finansiering för mobilitet inom forskning. Fyra av finansiärerna (Handelsbankens forskningsstiftelser, STINT, Sverige-Amerikastiftelsen och Wenner-Gren stiftelserna) erbjuder finansiering för både forskning och högre utbildning. Det är endast UHR som i dagsläget enbart erbjuder finansiering för mobilitet inom högre utbildning, vilket dock inkluderar mobilitetsmöjligheter för både doktorander och personal (såväl för undervisning som kompetensutveckling).

Tabell 2. Kartlagda aktörer i Sverige som finansierar fysisk utlandsmobilitet, hösten 2023

Typ av aktör	Namn på aktör	Finansieringsmöjlighet för mobilitet
Myndighet	Formas	Forskning
Myndighet	Forte	Forskning
Myndighet	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)	Forskning
Myndighet	Universitets- och högskolerådet (UHR)	Högre utbildning
Myndighet	Vetenskapsrådet	Forskning
Myndighet	Vinnova	Forskning
Myndighet	Rymdstyrelsen	Forskning
Stiftelse	Handelsbankens forskningsstiftelser	Forskning, Högre utbildning
Stiftelse	Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT)	Forskning, Högre utbildning
Stiftelse	Stiftelsen för strategisk forskning (SSF)	Forskning

Stiftelse	Sverige-Amerikastiftelsen	Forskning, Högre utbildning
Stiftelse	Wenner-Gren stiftelserna	Forskning, Högre utbildning

*Not: Myndigheten Svenska Institutet drev fram till och med år 2020 Visbyprogrammet som erbjöd stipendier till utresande studenter, doktorander, forskare, experter för studier, sommarkurser, forskning, praktik eller vistelser för att starta samarbete eller bidra till kapacitetsuppbyggnad i utvalda länder. Myndigheten ingår inte i tabellen ovan eftersom programmet numera är avslutat.*

## 2.2 De flesta program är öppna för sökande inom flera ämnesområden

Rambolls kartläggning omfattar totalt 31 program för mobilitet inom forskning eller högre utbildning. Det rör sig om 20 program för mobilitet inom forskning respektive 11 program för mobilitet inom högre utbildning. Merparten av programmen är breda i den meningen att de finansierar mobilitet inom många olika ämnesområden. Utlysningarna är oftast generella och öppna för sökande inom alla eller flera ämnesområden. Det är just mobiliteten som står i fokus snarare än inriktning eller ämnesområde.

Elva av de 20 programmen inom forskning pekar ut specifika ämnesområden. De spänner över flera olika discipliner, såsom utbildningsvetenskap, samhällsbyggande, naturvetenskap, medicin, ekonomi och teknik. Det finns två program som har en än snävare inriktning mot specifika delar av ett visst ämnesområde, som till exempel rymdforskning på data från rymdbaserade instrument, samt forskning inom materialvetenskap och strukturbologi som använder neutron- och synkrotronstrålning.

Nästintill alla program för mobilitet inom högre utbildning är öppna för studenter och doktorander inom alla ämnesområden. Endast ett av de 11 programmen för högre utbildning ställer krav på att sökande ska vara verksamma inom något särskilt ämnesområde. Det handlar om Handelsbankens Hedeliusstipendier (Tom Hedelius stiftelse) som är inriktade på de ekonomiska vetenskaperna.

## 2.3 Disputerade forskare och mastersstudenter är de vanligaste målgrupperna

Nästan alla kartlagda program som finansierar mobilitet inom forskning vänder sig till enskilda forskare. Det finns även några program som erbjuder finansieringsmöjligheter för forskargrupper. De flesta programmen riktar sig till relativt nyligen disputerade forskare. Här efterfrågas främst forskare med en karriärålder upp till 3 år. Det finns även program som efterfrågar forskare med högre karriärålder, exempelvis med en minst 5 år gammal doktorsexamen.

De flesta program som finansierar mobilitet inom högre utbildning vänder sig till studenter på mastersnivå. Det finns även några program som ger finansiering till doktorander, lärare, rektorer och annan personal vid svenska lärosäten.

## 2.4 Programmen finansierar resor till stora delar av världen

Majoriteten av programmen som ingått i kartläggningen har inte ett specifikt geografiskt fokus. Fyrtio procent, det vill säga 8 av 20 program som finansierar mobilitet inom forskning har ett geografiskt fokus. I de flesta fall handlar det om att vistelsen ska ske utanför EU. Det finns även enstaka program som är inriktade på specifika länder som USA, Kanada och Tyskland. I Rambolls intervjuer med ett urval av finansiärerna framkommer att även om det inte finns något formellt geografiskt fokus så kan programmet ha ett informellt fokus på vissa länder eller en viss del av världen. Några finansiärer beskriver till exempel att de fokuserar extra på resor till Asien.

När det gäller högre utbildning är det något vanligare att programmen för mobilitet har ett geografiskt fokus. Många finansierar resor och vistelser i flera olika länder – både inom Europa och i övriga världen. Några program är inriktade på enskilda länder som USA och Kanada, medan andra är inriktade på länder som definieras som låg- och medelinkomstländer av OECD:s biståndskommitté och som återfinns på DAC-listan<sup>2</sup>. Några av de nationella program, Linneus-Palme partnerskap och Minor Field Studies, har dock avvecklats och finansierar inte längre resor efter 2023. I bilaga 1 återfinns två tabeller som klargör geografiskt fokus för kartlagda program som finansierar mobilitet inom forskning och högre utbildning.

## 2.5 Programmen finansierar olika typer av kostnader förknippade med utlandsvistelsen

Det finns vissa skillnader mellan programmen när det gäller vilka typer av kostnader som programmen finansierar. Inom forskning erbjuds finansiering av projektrelaterade kostnader (till exempel löner, driftskostnader och kostnader för seminarier) samt kostnader som är förknippade med forskarens utlandsvistelse (till exempel boende och resor). I enstaka fall täcker programmet ytterligare kostnader för till exempel dubbelt boende och försäkringar. Några finansiärer beviljar även merkostnadstillägg för medföljande familjemedlemmar. Merkostnadstillägget täcker inte de medföljandes eventuella bortfall av inkomst.

Vid mobilitet inom högre utbildning finansierar programmen oftast boende, visum, resor och levnadskostnader under utlandsvistelsen. Finansieringen kan även täcka studieavgifter och administrativa kostnader.

## 2.6 Programmen har satt ett tak för hur mycket medel som går att söka per projekt

Majoriteten av programmen har ett tak för hur mycket medel som kan beviljas per bidrag eller stipendium. Det program som ger störst finansiering riktar sig till forskning och ger upp till 10 miljoner kronor per projekt, men då krävs även motfinansiering om minst 5 miljoner från det deltagande svenska lärosätet. Det genomsnittliga bidraget eller stipendiet inom forskning är dock cirka 1,7 miljoner kronor, medan motsvarande siffra inom högre utbildning är cirka 180 000 kronor.

## 2.7 Programmens budget varierar över tid

De inrapporterade programmens budgetar skiljer sig väsentligt åt och har sett mycket annorlunda ut under åren 2016, 2019 och 2022. År 2016 låg den lägsta utlysningensbudgeten för mobilitet inom forskning på 620 tusen kronor, medan det program med högst budget hade cirka 220 miljoner kronor till förfogande. Under 2019 varierade utlysningensbudgeterna mellan 848 tusen kronor och cirka 220 miljoner kronor. Generellt syns en ökning av den totala summan medel på aggregerad nivå som finns tillgängliga hos de kartlagda finansiärerna år 2022, där den lägsta budgeten låg på 817 tusen kronor och den högsta låg på cirka 220 miljoner kronor. Den största finansieringsaktören inom forskning, Vetenskapsrådet, har dock generellt inte haft någon förändring i sin budget för mobilitetsinsatser mellan 2016 och 2022.

Finansiärernas utlysningensbudget för finansiering av mobilitet inom högre utbildning skiljer sig mycket åt. År 2016 låg det program med lägst utlysningensbudget på 6 miljoner kr medan det program med högst budget hade 10,4 miljoner euro till förfogande (vilket motsvarade

---

<sup>2</sup> DAC är en förkortning för Development Assistance Committee. DAC-listan innehåller länder och territorier som möter kriterierna för att få utvecklingsstöd från OECD.



cirka 97 miljoner kronor år 2016). Under 2019 varierade programbudgetarna mellan 1 miljoner kronor och 15,5 miljoner euro (vilket motsvarade cirka 164 miljoner kronor år 2019). Generellt kan en ökning av budgetmedel identifieras 2022, där den lägsta budgeten på 164 000 kr medan den högsta låg på 246 miljoner kr. För finansiering av mobilitet inom högre utbildning har den aggregerade mängden tillgängliga medel inte förändrats noterbart. För den största finansieraren av högre utbildning, UHR, har budgeten dock ökat under perioden.

## 2.8 Beviljandegraden varierar mellan programmen och över tid

De olika programmens beviljandegrad i ansökningar varierar, och beror på mängden tillgängliga medel och antalet sökande. För finansieringar av mobilitet inom forskning har de kartlagda finansiärerna få program med en beviljandegrad över 50 procent under tidsperioden 2016–2022. 2016 varierade beviljandegraden för de inrapporterade programmen mellan 17 och 65 procent. 2019 varierade beviljandegraden mellan 19 och 100 procent. 2022 var det program som inte beviljade några ansökningar, medan andra program beviljade 100 procent av de sökande.

Inom högre utbildning har beviljandegraden under perioden i regel varit betydligt högre. 2016 hade flera program beviljat majoriteten eller alla av ansökningarna, samtidigt som några enstaka program hade en beviljandegrad på runt 20 procent eller lägre. 2019 var beviljandegraden fortsatt hög, även om en viss tendens till minskat antal beviljade ansökningar kan noteras. 2022 var det ett program som beviljade samtliga ansökningar, samtidigt som flera program hade en beviljandegrad mellan cirka 30 procent.

## 2.9 Programmens projekt- och mobilitetslängd skiljer sig åt

Finansiärerna beviljar olika långa projekt och individuella mobilitetslängder. Längden på projekt som finansieras inom ramen för forskning tenderar att vara längre än inom högre utbildning. Programmen inom forskning beviljar finansiering till projekt som pågår från ett par månader till uppemot sex år. I de flesta fall krävs att individens utlandsvistelse utgör en del av projektet, men i några enstaka fall ska den pågå under hela projekttiden. Projekten inom högre utbildning pågår mellan fyra månader och tre år. Där kan mobilitetslängden vara kortare (mellan 5–30 dagar) eller längre där utlandsvistelsen pågår under några månader och upp till tre år.

## 2.10 Programmen ställer olika krav på fysisk, virtuell och blandad mobilitet

Aktörerna kan finansiera flera former av mobilitet. Majoriteten av de program som finansierar mobilitet inom forskning och högre utbildning beviljar enbart ansökningar där enbart utresande mobilitet förekommer. Detta innebär att individer befinner sig fysiskt vid en institution eller miljö i ett annat land under en begränsad tid för att studera, forska eller undervisa. Samtidigt finns det program som finansierar blandad mobilitet. Individer som ingår i program med blandad mobilitet kan bedriva studier, forskning eller undervisning genom en kombination av fysisk och virtuell mobilitet. I synnerhet när omständigheterna kräver det, så som exempelvis vid en pandemi. Enstaka program inom forskning och högre utbildning som inkluderats i kartläggningen ställer inga krav på fysisk mobilitet alls, men beviljar medel för utresor inom ramen för ett projekt om det efterfrågas.

**15 av 31**

program uppges bevilja inslag av virtuell eller blandad mobilitet

Ett flertal av de program som rapporterats in i Excel-filen finansierar även någon form av inresande mobilitet. Det förekommer då oftast samma krav på ansökningarna som vid utresande mobilitet. I enstaka fall finns det ytterligare krav på den sökande eller att det finns utländsk motfinansiering.

## 2.11 Andra insatser fokuserar inte huvudsakligen på mobilitet

Utöver sitt engagemang i att stödja internationell mobilitet inom forskning och högre utbildning erbjuder flera av de intervjuade aktörerna även andra utlysningar med mindre, eller utan fokus på mobilitet. Det är vanligt att aktörerna erbjuder finansiering för forskare och akademiker för projekt, undersökningar eller andra initiativ, utan uttalade krav på mobilitet. Trots detta finns det ofta möjlighet för sökande att även söka och beviljas medel för utresor. Forskningen är idag internationell, och många samarbeten sker internationellt även om det inte är inom ramen för dessa utlysningar. På så vis kan alltså insatser utan fokus på mobilitet vara med och påverka antalet utresor. Den här kartläggningen inkluderar inte andra former av utresande mobilitet, så som internationella samarbeten eller mindre bilaterala utlysningar.

## 2.12 Fler män än kvinnor har sökt medel för internationell mobilitet hos finansiärerna under perioden

Könsfördelningen mellan de sökande varierade under åren 2016, 2019 och 2022, men generellt sökte färre kvinnor till programmen än män. Under tidsperioden varierade andelen kvinnor som sökte finansiering för utresor inom ramen för högre utbildning mellan 48 och 67 procent. Andelen kvinnliga sökande till program för finansiering av mobilitet inom forskning varierade mellan noll och 66 procent. Där var cirka 40 procent av de sökande kvinnor och cirka 60 procent män under tidsperioden. Denna fördelning mellan könen motsvarar i stort andelen ansökningar vid andra ansökningar av forskningsfinansieringsmedel.

## 3. Trender och utveckling

I det här kapitlet beskriver vi trender inom finansieringsmöjligheter för mobilitet. Vi beskriver också drivkrafter och utmaningar som påverkar finansieringsmöjligheterna för mobilitet, samt hur finansiärerna anpassar sina program utifrån drivkrafterna och utmaningarna. Beskrivningen baseras på Rambolls intervjuer med myndigheter och stiftelser som idag finansierar mobilitet.

### 3.1 Flera trender inom finansieringsmöjligheter för mobilitet

Enligt intervjuade finansiärer finns det flera trender inom finansieringsmöjligheter för mobilitet. Att det är mer fokus på virtuell mobilitet, snarare än fysisk mobilitet, är en mycket tydlig trend. En annan trend är att söktrycket på program som finansierar mobilitet minskar. I stället för specifika program för mobilitet tenderar fysisk mobilitet att vara integrerat i andra program och utlysningar som finansierar högre utbildning och forskning. Det finns även ett större fokus på resor till säkra länder på grund av oroligheter i omvärlden. Dessa trender beskrivs närmare i följande avsnitt.

#### MER FOKUS PÅ VIRTUELL MOBILITET SNARARE ÄN FYSISK MOBILITET

Flera intervjuade finansiärer pekar på att virtuell mobilitet är en stark trend inom forskning och högre utbildning. Utbyten och samarbeten genomförs i hög utsträckning via digitala verktyg, i stället för att träffas fysiskt. Intervjupersonerna beskriver coronapandemin som

en katalysator för digitala möten inom akademien, där avståndsregler och reseförbud tvingade fram nya former för att mötas digitalt. Utvecklingen mot allt fler digitala möten har även fortsatt efter pandemin.

”

Mycket samarbete kan nu ske digitalt. Det fungerar utmärkt och alla gör det nu, därmed minskar behovet av mobilitet.

*Respondent från myndighet*

Tack vare tekniska hjälpmedel är det idag möjligt att kommunicera och samarbeta på distans, utan att behöva träffas fysiskt mer än nödvändigt. Det är numera vanligt att fysiska möten prioriteras vid till exempel konferenser, särskilt viktiga möten och tester i labbmiljö som inte kan ske på distans. Ökad miljömedvetenhet är också en trolig bidragande orsak till att resandet minskar.

#### MINSKAT SÖKTRYCK PÅ PROGRAM SOM FINANSIERAR MOBILITET

Merparten av de intervjuade finansiärerna uppger att de ser ett generellt minskat söktryck på de program som erbjuder finansiering för mobilitet. Flera menar att de sett tendenser till minskat söktryck under flera år, även innan coronapandemin. Andra menar att det minskade söktrycket var en direkt konsekvens av pandemin och att antalet sökande därefter inte har kommit upp i samma nivåer som före pandemin. Några respondenter menar dock att de upplever ett något ökat söktryck efter pandemin vilket tolkas som att det finns ett uppdämt behov av att resa efter pandemin. Fler sökande efter pandemin kan i vissa fall även förklaras av att programmens krav och villkor har gjorts mer flexibla för att locka fler sökande.

”

Vi ser en något minskad efterfrågan på våra stöd. Det var en utveckling som började redan innan pandemin.

*Respondent från myndighet*

Det finns dock skillnader i söktryck mellan program inom olika ämnesområden. Det tenderar att vara fler sökande till program som finansierar mobilitet inom exempelvis naturvetenskap än inom humaniora. Skillnaderna förklaras till viss del av att mobilitet traditionellt sett värderas högre inom vissa ämnesområden än andra.

Enligt intervjuade finansiärer kan det minskade söktrycket till viss del förklaras av att målgrupperna har låg kännedom om programmen. Flera intervjupersoner beskriver att de har svårt att nå fram med information om sitt program till den tilltänkta målgruppen. Detta beskrivs som en utmaning hos framför allt de mindre finansiärerna, särskilt stiftelser, som erbjuder mindre bidrag/stipendier, genomför färre utlysningar och har mer kortlivade program.

### **FYSISK MOBILITET ÄR INTEGRERAT I MÅNGA PROGRAM SOM FINANSIERAR HÖGRE UTBILDNING OCH FORSKNING**

Av Rambolls kartläggning framgår att flera finansiärer har integrerat mobilitet i sina program för högre utbildning och forskning, i stället för att erbjuda specifika program för mobilitet. Till exempel KK-stiftelsen, Ragnar Söderbergs stiftelse, Torsten Söderbergs stiftelse och Nordforsk uppger alla att de ger finansiering för resor etcetera som en del av de projekt som de finansierar men att de inte har några särskilda program eller utlysningar. I flera fall uppger finansiärerna att de uppmuntrar sökande att göra resor till och utbyten med utländska lärosäten som en del av projekten.

Ett minskat söktryck på de program och utlysningar som finansierar mobilitet kan även förklaras av att behovet av renodlade program för mobilitet har minskat. Intervjupersonerna vittnar om att dagens forskning i hög grad genomförs i samarbete mellan forskare från olika länder och att ett visst resande och fysiska möten oftast är en viktig komponent i forskningsprojekt. Det handlar då oftast om kortare vistelser eller besök i andra länder.

”

Vi har inget specifikt program för mobilitet, däremot är det möjligt forskare att inkludera kostnader för utlandsvistelser i projektansökningar om vistelsen är relevant för projektet.

*Respondent från stiftelse*

### **OROLIGHETER I VÄRLDEN LEDER TILL STÖRRE FOKUS PÅ EUROPA OCH USA**

I intervjuerna med finansiärerna framkommer att krig, konflikter och oroligheter i världen leder till att utresande studenter och forskare tenderar att vilja resa till ”säkra länder” som länder inom Europa och USA. Några intervjuade finansiärer menar att denna trend har förstärkts under de senaste åren i takt med att säkerhetsläget i världen har förvärrats. Trenden har dessutom förstärkts ytterligare av att vissa länder, som Kina och Ryssland, sluter sig alltmer mot resten av världen vilket försvårar möjligheterna för internationellt samarbete.

## **3.2 Finansiärerna anpassar sig till trenderna genom att öka flexibiliteten i sina program**

I intervjuerna framkommer att flera finansiärer, som Formas och STINT, har anpassat sig till ovan beskrivna trender genom att göra vissa förändringar i sina program för mobilitet. Det finns också exempel på finansiärer, som Vetenskapsrådet, som planerar att se över sina program och därefter genomföra eventuella förändringar.

Finansiärerna har anpassat sig till trenderna genom att justera krav och villkor i sina program för att göra programmen mer flexibla och attraktiva för sökande. Det finns också exempel på finansiärer som har ökat marknadsföringen av sitt/sina program. Finansiärerna arbetar också med ansvarsfull internationalisering och finansiering för att hantera ett alltmer osäkert säkerhetsläge i världen. Hur finansiärerna arbetar för att anpassa sig till trenderna beskrivs närmare i följande avsnitt.

### **JUSTERA KRAV OCH VILLKOR FÖR ATT GÖRA PROGRAMMEN MER FLEXIBLA OCH ATTRAKTIVA**

Några av finansiärerna har bland annat sänkt kraven på hur lång tid som studenten eller forskaren måste vistas utomlands och gjort det möjligt att utföra viss del av projektet från Sverige. Genom att justera krav och villkor i programmen har finansiärerna ökat flexibiliteten i programmen. De har därigenom ökat möjligheterna för sökande att själva utforma projektet utifrån egna behov och önskemål, vilket syftar till att öka programmens attraktivitet. Förändringarna motiveras även av att behovet av fysisk mobilitet har minskat (eftersom det är möjligt att mötas digitalt).

”

Vi skapar större utrymme för flexibilitet nu. Vi ställer inte längre krav på att vistelsen ska vara en viss bestämd tid.

*Respondent från myndighet*

### **ÖKA MARKNADSFÖRINGEN AV PROGRAMMEN FÖR ATT ÖKA SÖKTRYCKET**

Några finansiärer beskriver också att de försökt parera de minskade söktrycket med mer marknadsföring och extern kommunikation kring sina program. Exempelvis har UHR, inom ramen för sina program för mobilitet inom högre utbildning, genomfört kännedomskampanjer riktade mot personer i åldrarna mellan 18 och 30, samt deltagit vid mässor för gymnasieelever i syfte att öka kännedomen om programmet.

### **ÖKA FOKUS PÅ ANSVARSFULL INTERNATIONALISERING OCH FINANSIERING**

Intervjupersonerna pekar på att finansiärerna fokuserar alltmer på ansvarsfull internationalisering och finansiering som en direkt konsekvens av de senaste årens utveckling i världen. I det här sammanhanget kan ansvarsfull internationalisering och finansiering innebära att finansiärerna inte finansierar resor till icke-demokratiska eller autokratiska länder, länder som kränker mänskliga rättigheter eller på annat sätt kan tolkas som olämpliga att samarbeta med. Det kan också innebära att finansiärerna är mer noggranna i bedömningen av ansökningar och uppföljningar för att säkerställa att projekt inte kränker mänskliga fri- och rättigheter, undgår etiska diskussioner genom att utkontraktera djurförsök eller bryter mot lagstiftning. Samtidigt kan finansiärer inom ramen för ansvarsfull internationalisering och finansiering också finansiera samarbeten med länder i syfte att bidra till exempelvis en positiv demokratisk eller globaliserad utveckling.

## **3.3 Drivkrafter till mobilitet finns på flera nivåer – individen, lärosätena och Sverige som land**

I intervjuer med mobilitetsfinansiärerna framkommer att det finns drivkrafter till mobilitet på tre nivåer:

- Svenska studenter, forskare och annan personal vid lärosäten som gör utlandsvistelser (individnivå)
- Svenska lärosäten (organisationsnivå)

- Sveriges kompetensförsörjning samt forskning och innovation (systemnivå)

De olika drivkrafterna beskrivs närmare i följande avsnitt

### **MOBILITET BIDRAR TILL KOMPETENS- OCH KARRIÄRUTVECKLING FÖR INDIVIDEN**

Intervjupersonerna menar att den viktigaste drivkraften för mobilitet är kompetens- och karriärutveckling för individen, det vill säga studenten eller forskaren som reser utomlands. Detta är särskilt viktigt för studenter och forskare som befinner sig tidigt i karriären. Genom att vistas vid ett utländskt lärosäte får de ny kunskap, nya perspektiv och nya kontakter som de kan använda i sin fortsatta karriär och eventuella fortsatta forskning.

”

Individen behöver komma ut [...]. Det är bra för CV:t, för att få allmänna erfarenheter och nätverk.

*Respondent från stiftelse*

Utlandsvistelsen kan ge individen möjlighet att bedriva egen forskning eller delta i intressanta forskningsprojekt, vilket kan vara mycket meriterande samt bidra till exempelvis fler publiceringar och citeringar. Individen kan även stärka sina språkkunskaper samt få en bättre förståelse för omvärlden och andra kulturer tack vare utlandsvistelsen.

I vissa fall kan det vara nödvändigt för individen att söka sig utomlands för att till exempel få tillgång till en specifik test- eller labbmiljö, utrustning eller ett arkiv som inte finns i Sverige. Det kan också vara nödvändigt att vara fysiskt närvarande på en geografisk plats för

att till exempel göra fältstudier.

### **LÄROSÄTEN DRAR NYTTA AV MOBILITET INOM BÅDE FORSKNING OCH UTBILDNING**

Flera intervjupersoner lyfter fram att svenska lärosäten drar nytta av mobilitet inom både forskning och utbildning. Genom att deras studenter, forskare och annan personal samarbetar med och har utbyten med utländska lärosäten kan svenska lärosäten få del av ny kunskap, nya perspektiv och idéer som kan bidra till att utveckla såväl forskning som högre utbildning i Sverige. Det kan till exempel handla om nya kunskaper som kan bidra till att utveckla svenska forskningsmiljöer eller nya innovativa sätt att undervisa studenter inom högre utbildning.

Enligt några intervjupersoner är mobilitet särskilt viktigt för att svenska lärosäten ska kunna utveckla nya och stärka befintliga relationer med utländska lärosäten. Att svenska studenter och forskare reser utomlands till lärosäten i andra länder kan bidra till nya utbyten, nya forskningsprojekt och långsiktiga relationer mellan lärosätena. Intervjupersonerna pekar på att det är svårt att bygga den här typen av relationer genom enbart digital mobilitet. De menar att det oftast behövs fysisk närvaro för att skapa starka och långsiktiga relationer.

”

Det kan vara bra att lära känna andra kollegor i andra länder och se hur andra samhällssystem hanterar ett problem.

*Respondent från myndighet*

## MOBILITET STÄRKER SVERIGES KOMPETENSFÖRSÖRJNING SAMT FORSKNING OCH INNOVATION

I Rambolls intervjuer med finansiärer av mobilitet framkommer att mobilitet även bidrar till Sveriges kompetensförsörjning och höjer kvaliteten på svensk forskning och innovation. Att svenska studenter och forskare vistas utomlands under perioder innebär att de ökar sin kompetens inom sina ämnesområden vilket i förlängningen bidrar till att förbättra tillgången till kompetens i Sverige. Detsamma gäller för svensk forskning och innovation

”

Det är en överlevnadsfråga för ett mindre land [som Sverige]. Vi måste ha utbyte för att kunna konkurrera.

*Respondent från stiftelse*

då Sverige får tillgång till mer specialiserade forskare som i förlängningen kan bidra till excellent forskning och innovation i Sverige. Detta gäller även inresande mobilitet, där forskare och personal från andra länder kommer till Sverige för forskning eller arbete.

Flera intervjupersoner beskriver att både in- och utresande mobilitet är särskilt viktigt för Sverige eftersom Sverige är ett relativt litet land med ett begränsat antal lärosäten. Sverige behöver därför ett kontinuerligt utbyte med lärosäten i andra länder för att utveckla och bibehålla Sveriges position inom högre utbildning, forskning och innovation.

Mobilitet är även ett viktigt verktyg för att upprätthålla och utveckla bilden av Sverige. In- och utresande mobilitet bidrar till att sprida kännedom och kunskap om Sverige, både generell kunskap om Sverige som land och som en potentiell samarbetspartner eller destination för utländska studenter och forskare.

### 3.4 Utmaningar och hinder påverkar incitamenten för att vilja resa utomlands

Intervjupersonerna lyfter fram flera olika typer av utmaningar och hinder för mobilitet inom högre utbildning och forskning. Gemensamt för dessa utmaningar är att de påverkar den enskilde studenten eller forskarens incitament för att resa utomlands. De viktigaste utmaningarna och hindren som lyfts i intervjuerna:

- **Säkerhetsläget i världen** hindrar eller försvårar för svenska studenter och forskare att besöka flera länder där säkerheten inte kan garanteras på grund av krig, konflikter och oroligheter. I extrema fall kan det även finnas risk för exempelvis industrispionage vilket innebär att det kan bli aktuellt att tänka över säkerheten kring patent och liknande i forsknings- och innovationsprojekt.
- **Målgruppen för programmen är i familjebildande ålder** och är därför mindre villiga att resa utomlands under längre perioder. Detta är en utmaning som berör såväl män som kvinnor, men framför allt kvinnor. Några intervjupersoner pekar också på att svenskar tenderar att genomföra akademiska studier i senare ålder, jämfört många andra länder, vilket gör att utmaningarna kring familjebildning och mobilitet blir särskilt tydliga i Sverige.
- **Ökad medvetenhet kring miljö- och klimatfrågor** gör svenskarna mindre benägna att vilja resa utomlands. Flera intervjupersoner menar att framför allt yngre generationer är mindre villiga att resa med flyg på grund av dess påverkan på klimatet. Detta gäller främst kortare resor för konferenser och möten, men till viss del även resor för längre vistelser. Det faktum att det tar längre tid, är krångligare och dyrare att resa med tåg än att flyga gör också att viljan att resa överhuvudtaget minskar.

- **Administrativa processer och regelverk**, som långa visumprocesser, socialförsäkringsregler samt regler kring andrahandsuthyrning, beskrivs som återkommande utmaningar vid mobilitet. Tidskrävande och krångliga processer kostar ofta både tid och pengar för den enskilde vilket kan ha en avskräckande effekt för studenter och forskare som eventuellt vill resa utomlands för en längre period. Flera intervjupersoner lyfter också fram att administrationen oftast blir ännu mer komplicerad om familjen ska följa med.
- **Höga ekonomiska kostnader för att resa och bo utomlands** kan utgöra ett hinder för mobilitet hos både studenter och forskare. Detta är särskilt påtagligt då den svenska kronan är svag och det är dyrt för svenskar att vistas utomlands. Det finns också utgifter och kostnader förknippade med att flytta till ett annat land, särskilt om hela familjen ska flytta med.
- **Utlandsvistelser har inte längre lika hög status som förr**. Det har traditionellt sett varit statusdrivande att resa utomlands för att studera eller forska men enligt flera intervjupersoner har den uppfattningen förändrats på senare år. Idag är det inte lika lockande eller intressant att resa utomlands. Flera intervjupersoner vittnar också om att utlandsvistelser inte alltid uppfattas som meriterande vid tillsättning av tjänster inom akademien och vid tilldelning av forskningsanslag. För en doktorand kan det i stället vara mer fördelaktigt att stanna kvar i Sverige och bygga upp relationer och kontakter på sitt svenska lärosäte.

### 3.5 Finansiärerna vidtar åtgärder för att möta drivkrafter och utmaningar inom mobilitet

I intervjuerna med finansiärerna framkommer att flera av dem har vidtagit åtgärder för att möta ovan beskrivna drivkrafter och utmaningar inom mobilitet. Det handlar primärt om att se över krav och villkor samt utformningen av programmen. Som tidigare nämnts finns det också exempel på finansiärer som planerar att se över sina program och därefter vidta eventuella åtgärder. Generellt kan större finansieringsaktörer ha svårare att anpassa sina utlysningar beroende på om deras medel är örönmärkta eller om aktören styrs av tydliga politiska beslut eller snäva stadgar. I följande avsnitt beskrivs genomförda åtgärder som framkommit i Rambolls intervjuer med finansiärerna.

#### **SÄNKTA KRAV PÅ HUR LÅNG TID SOM SKA SPENDERAS UTOMLANDS**

Några finansiärer har under de senaste åren sänkt kraven på hur länge sökande måste befinna sig utomlands. Till exempel Formas kräver numera att minst ca 10 % av projektiden ska tillbringas utomlands, vilket kan jämföras med tidigare krav som angav att minst en tredjedel av tiden skulle spenderas utomlands. Det finns också exempel på finansiärer som i högre utsträckning tillåter att resan delas upp i olika delar så att den sökande växelvis befinner sig i Sverige och utomlands. Därmed ges den sökande större möjligheter att utforma projektet på egen hand.

#### **BIDRAG FÖR GRÖNT RESANDE**

Utöver att sänka kraven på fysiskt resande finns det ytterligare exempel på hur finansiärerna försöker bidra till och uppmuntra hållbart resande. Inom ramen för Erasmus+programmet förekommer det ett mindre bidrag för grönt resande.

#### **JUSTERING AV KRAV PÅ DEN SOM ANSÖKER OM FINANSIERING**

Några finansiärer har lättat på kraven kring vilka som får ansöka om finansiering för mobilitet. Syftet med dessa justeringar har varit att öppna upp för fler sökande och göra det enklare för målgruppen att ansöka om finansiering. Det handlar exempelvis om att låta



doktorander ansöka om finansiering från postdoktorprogram trots att de ännu inte har disputerat. Det innebär att det inte behöver bli något tidsglapp mellan att doktoranden disputerar och postdoktorprojektet startar.

### **HÖJT BIDRAGSTAK OCH ERSÄTTNING FÖR FLER TYPER AV KOSTNADER**

Flera finansiärer av mobilitet beskriver att de höjt bidragstaket per projekt och att de numera finansierar fler typer av kostnader jämfört med tidigare. Det kan exempelvis innebära bidrag till resor, dubbel bosättning, sjukförsäkring, merkostnadstillägg och skolavgifter för barn. Några finansiärer erbjuder även möjligheten att söka ytterligare medel för återetablering i Sverige vid hemkomsten, exempelvis finansiering för att starta upp en forskargrupp.

### **BIDRAG FÖR MEDFÖLJANDE OCH BARN**

Några finansiärerna har genomfört flera åtgärder för att öka incitamenten för individer med familj att spendera längre tid utomlands. Exempelvis har de infört medföljandetillägg eller tillägg för barn i sina program. Tilläggen ersätter inte den medföljandes eventuella förlorade arbetsinkomst, däremot kan boende, resor, skolavgifter för barn och annat ersättas genom tilläggen.

## **3.6 Mobilitet kommer fortsatt vara viktigt framöver**

Alla intervjuade finansiärer bedömer att internationell mobilitet kommer vara fortsatt viktigt framöver för att behålla Sveriges konkurrenskraft när det gäller forskning och innovation. Det kommer finnas ett fortsatt behov av att studenter, forskare och annan personal möter och samarbetar med utländska lärosäten för att bidra till individuell kompetensutveckling, säkerställa att Sverige har tillgång till expertkompetens, samt bygga internationella relationer och excellent forskning.

Flera intervjupersoner ser att utbyten inom studier och forskning i större utsträckning kommer ske digitalt framöver. Utlandsvistelser kommer fokuseras till kortare tidsperioder. Den redan tydliga trenden med fler möten och kontakter via digitala verktyg bedöms hålla i sig under de kommande 5-10 åren. Flera intervjupersoner menar att studenter, forskare och annan personal vid svenska lärosäten har vant sig vid att använda digitala kontaktvägar. Det är därför inte längre möjligt att motivera fysisk mobilitet på samma sätt som tidigare.

Intervjupersonerna bedömer att studenter och forskare i allt högre utsträckning kommer efterfråga finansieringsmöjligheter som medger virtuell och blandad mobilitet, framför enbart fysisk mobilitet. Flera intervjupersoner bedömer också att efterfrågan på flexibilitet gällande längd och tider för utresor kommer att öka, där de sökande själva vill anpassa utresedatum eller längd för utlandsvistelsen.

## **3.7 Behövs förändrade program och arbetssätt för att möta framtidens behov inom mobilitet**

Enligt intervjuade finansiärer behöver både forskningsmöjligheterna för mobilitet och arbetet med desamma förändras för att möta den förväntade utvecklingen under de kommande 5-10 åren. Intervjupersonerna lyfter fram följande som särskilt viktigt i det fortsatta arbetet:

”

Det är mycket möjligt att man behöver omvärdera kravet på fysisk mobilitet. Samarbeten kan ju fungera även utan att man träffas fysiskt.

*Respondent från myndighet*

- **BRETT OCH DIVERSIFIERAT UTBUD AV FINANSIERINGSMÖJLIGHETER**

Några intervjupersoner pekar på vikten av att Sverige har ett brett och diversifierat utbud av finansieringsmöjligheter för mobilitet. Därigenom är det möjligt att möta olika behov och drivkrafter. Dessa intervjupersoner menar att det är viktigt att det finns finansiering för mobilitet för en bredd av ämnesområden och länder. Enligt detta resonemang är det också viktigt att inte vissa ämnen eller länder premieras framför andra.

- **FLEXIBILITET I DE PROGRAM SOM FINANSIERAR MOBILITET**

Att öka flexibiliteten i programmen beskrivs av flera intervjupersoner som nödvändigt för att locka sökande till programmen. Det handlar ytterst om att ge studenter och forskare större rådighet och möjlighet att utforma sina projekt/utlandsvistelser utifrån sina behov.

- **SAMARBETE MELLAN AKTÖRER SOM FINANSIERAR MOBILITET**

Några intervjupersoner menar att det krävs kontakt och samarbete mellan offentliga och privata aktörer som finansierar mobilitet för att säkerställa att utbudet av finansiering är kompletterande och inte överlappande. Samordning och kommunikation aktörerna emellan kan bidra till att synliggöra vilka finansieringsmöjligheter som finns, samt möjliggöra för de sökande att jämföra och eventuellt söka finansiering från flera program.

- **MARKNADSFÖRA OCH TYDLIGGÖRA NYTTAN MED MOBILITET**

Flera intervjupersoner pekar på att det finns behov av fortsatt marknadsföring av finansieringsmöjligheterna för att öka antalet sökande. Marknadsföringen bör fokusera på de nyttor och värden som mobilitet genererar, exempelvis genom att sprida goda exempel.

## 4. Slutsatser

I det här kapitlet beskriver sammanfattar vi kartläggningen i fyra övergripande slutsatser.

### **INTERNATIONELL MOBILITET HAR POSITIVA EFFEKTER PÅ INDIVID-, ORGANISATION- OCH SYSTEMNIVÅ**

Kartläggningen visar att det finns flera skäl till att fortsätta finansiera internationell mobilitet. För finansiärerna är det tydligt att denna typ av verksamhet är avgörande för många enskilda studenter, forskare och personal vid lärosäten, och har dessutom positiva effekter på den övergripande kvaliteten inom svenska lärosäten samt Sveriges förmåga inom kompetensförsörjning, forskning och innovation. De menar att utlandsvistelser erbjuder unika möjligheter för kompetensutveckling genom att individer får tillgång till ny kunskap, nya perspektiv och värdefulla kontakter, som kan nyttjas i deras fortsatta professionella liv och forskningsverksamhet. Dessutom kan utlandsvistelser vara meriterande och i vissa fall ett krav för att kunna ansöka om forskartjänster. Finansiärerna uppfattar att även lärosätena gynnas av mobilitet inom forskning och utbildning, där erfarenheter från utlandet bidrar till att föra in nya idéer och förbättra både forskning och högre utbildning i Sverige. Internationell mobilitet bedöms vara en kritisk faktor för att Sverige ska fortsätta vara konkurrenskraftigt inom dessa områden.

### **UTMANINGAR FÖR UTRESANDE MOBILITET I EN FÖRÄNDRAD VÄRLD**

Rapportens resultat belyser att program för utresande mobilitet stöter på utmaningar, med en minskad efterfrågan och söktryck, samt en växande trend av digitala interaktioner i efterdyningarna av pandemin. Finansiärer har identifierat flera hinder som påverkar motivationen att söka finansiering för längre utlandsvistelser. Globala oroligheter och en ökad miljö- och klimatmedvetenhet kan vara faktorer som minskar incitamenten att resa, särskilt till avlägsna eller osäkra destinationer. Dessutom är uppfattningen att en stor del av den potentiella målgruppen är i en fas av familjebildning, vilket kan göra längre utlandsresor mindre attraktiva. Komplexa administrativa processer och regelverk, samt de höga kostnaderna förknippade med utlandsvistelser, bidrar också till att färre väljer att delta i dessa program.

### **FÖR ATT MÖTA TRENDER OCH UTMANINGAR HAR FLERA FINANSIÄRER VIDTAGIT ÅTGÄRDER**

För att bemöta de aktuella trenderna och utmaningarna inom internationell mobilitet, har flera finansiärer redan vidtagit eller planerar att vidta åtgärder för att öka flexibiliteten i sina program och för att underlätta för sökande. Det är tydligt att finansiärer har reviderat sina ansökningskrav och villkor, samt justerat utformningen av sina program för att göra dem mer tillgängliga. Exempel på detta är höjda bidragsnivåer och utvidgade ersättningsmöjligheter, som inkluderar kostnader för medföljande familjemedlemmar, dubbel bosättning och sjukförsäkring. Dessutom har den ökade användningen av digitala verktyg, särskilt under pandemin, lett till att flera program nu tillåter och uppmuntrar till virtuella möten och en mer flexibel blandning av mobilitetsformer.

### **BEHOV AV BRETT UTBUD AV INSATSER FÖR ATT BEHÅLLA INTRESSE I FRAMTIDEN**

För att fortsatt dra nytta av de positiva effekter som uppstår genom utlandsvistelser är det nödvändigt att fortsatt utveckla insatserna för internationell mobilitet. Framåt behövs ett mer diversifierat utbud av finansieringsmöjligheter för att locka sökanden inom olika ämnesområden och bakgrunder. Enskilda program kan även behöva bli mer flexibla genom att erbjuda möjligheter att anpassa utlandsvistelser efter individuella behov. Dessutom kan det finnas ett behov av att tydliggöra syftet och fördelarna med internationell mobilitet för att överbrygga oviljan till utresor. Detta arbete kan med fördel genomföras inom ramen

för utökat samarbete mellan de aktörer som finansierar mobilitet idag. Utöver detta kan finansiärerna, baserat på den sammanställning som tagits fram i kartläggningen, samarbeta om hur program kan utformas för att locka olika målgrupper och undvika överlapp. Detta kommer inte bara gynna de enskilda programmen utan även stärka den övergripande effektiviteten och effekten av investeringarna i internationell mobilitet.

# Bilaga 1

Tabell 3. Geografiskt fokus för program inom finansiering av mobilitet - forskning

Geografiskt fokus för program inom finansiering av mobilitet - forskning				
Geografiskt fokus	Program	Organisation	Resor till enskilda länder eller områden	Kommentar
Utanför Europa	STINT International Postdoc	STINT	Utanför EU (inkl. EFTA/UK).	
Utanför Europa	Strategic Grants	STINT	Utanför EU (inkl. EFTA/UK).	
Utanför Europa	Mobility Grants for Internationalisation	STINT	Utanför EU (inkl. EFTA/UK).	
Utanför Europa	Initiation Grants	STINT	Utanför EU (inkl. EFTA/UK).	Nyligen avvecklad
Utanför Europa	Internationell postdoc utlysning	MSB	USA och Kanada	
Utanför Europa	Forskarstipendier (post-doc)	Sverige-Amerikastiftelsen	USA och Kanada	
Inom Europa	Röntgen-Ångström	Vetenskapsrådet	Tyskland	
Inget specifikt fokus	Inget program, men en bidragsform: Etableringsbidrag/Starting grants	Forte		
Inget specifikt fokus	Inget program, men en bidragsform: Gästforskarbidrag/Visiting researcher grant	Forte		
Inget specifikt fokus	Stöd till en karriärtjänst riktad mot rymdforskning, inklusive jordobservation	Rymdstyrelsen		
Inget specifikt fokus	SSF Sabbatical	Stiftelsen för strategisk forskning		
Inget specifikt fokus	Individerlighet för tillämpad AI, automation och datadelning	Vinnova	Brasilien, Frankrike, Kanada, Korea, Israel, Tyskland och USA	
Inget specifikt fokus	Rörlighet för innovation, lärande och kunskapsutbyte	Vinnova		
Inget specifikt fokus	Formas Mobilitetsstöd för forskare tidigt i karriären	Formas		Nyligen avvecklad
Inget specifikt fokus	Formas Karriärstöd för forskare tidigt i karriären	Formas		Startar 2024
Inget specifikt fokus	Internationell postdoc	Vetenskapsrådet		
Inget specifikt fokus	Nätverksbidrag inom utbildningsvetenskap	Vetenskapsrådet		
Inget specifikt fokus	Sabbatsstipendier	Wenner-Gren Stiftelserna		
Inget specifikt fokus	Resestipendier	Wenner-Gren Stiftelserna		
Okänt	Forskarutbyte och spridning	Handelsbankens forskningsstiftelser	Ingen uppgift	

Tabell 2. Geografiskt fokus för program inom finansiering av mobilitet - högre utbildning

Geografiskt fokus för program inom finansiering av mobilitet - högre utbildning				
Geografiskt fokus	Program	Organisation	Resor till enskilda länder eller områden	Kommentar
Utanför Europa	Teaching Sabbatical	STINT	USA, Japan, Hong Kong och Singapore.	
Utanför Europa	Erasmus+ utomeuropeisk mobilitet, KA171	UHR	Länder utanför EU (inkl. EFTA, Turkiet, Nordmakedonien och Serbien).	
Utanför Europa	ASEM-DUO	UHR	Asien och Oceanien	
Utanför Europa	Master- och doktorandstipendier	Sverige-Amerikastiftelsen	USA och Kanada	
Inom Europa	Stipendieprogrammet för avgiftsskyldiga studenter. Även kallat "SAS".	UHR	(Sverige)	
Inom Europa	Nordplus högre utbildning	UHR	Norden och Baltikum	
Främst inom Europa	Erasmus+ mobilitet högre utbildning, KA131	UHR	33 programländer i Europa, upp till 20% av budget i varje enskilt projekt kan gå till global mobilitet mot cirka 170 olika länder	
Inget specifikt fokus	Minor Field Studies	UHR	Länder som definieras som låg-och medelinkomstländer av OECD:s biståndskommitté och som återfinns på DAC-listan.	Nyligen avvecklad
Inget specifikt fokus	Linnaeus-Palme partnerskap	UHR	Bidrag beviljas för samarbeten med länder som definieras som låg-och medelinkomstländer av OECD:s biståndskommitté och som återfinns på DAC-listan.	Nyligen avvecklad
Inget specifikt fokus	Wenner-Gren Fellow-stipendier för postdoktoral utbildning	Wenner-Gren Stiftelserna	Nej	
Okänt	Hedeliusstipendier	Handelsbankens forskningsstiftelser	Ingen uppgift. Vistelsen ska vara vid "ett välrenommerat utländskt universitet" enligt hemsidan.	